

²blackdot

“Esasen konu hep 2 nokta arasındadır”

Haftalık Politik ve Jeopolitik Gelişmeler

31 Mart 2025

TEMA GRUP

Bu hizmet size **2blackdot** ve **Tema Grup** tarafından ücretsiz verilmektedir. **Bu yazılanlar yatırım tavsiyesi değildir.**

Hazırlayan: Hakan Çalışkantürk

2twoblackdots@gmail.com

<https://www.2blackdots.com>

*** **Yasal Uyarı:***** Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım ve kalkınma bankaları ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde ve yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel olarak sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu yorum ve tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Gerek bu yayındaki gerekse bu yayında kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucundaki yatırımcıların ve/veya ilgili kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, ka r yoksunluğundan, manevi zararlardan ve her ne şekilde ve surette olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan dolayı **2blackdot** ve **Hakan Çalışkantürk** sorumlu tutulamaz.

“Bir Jeoekonomik Risk Unsuru Olarak İklim Değişikliğinin Küresel Ekonomi Üzerindeki Etkileri”

Dünya Bankası'nın 2025-2026 dönemi "Küresel Ekonomik Beklentiler" raporu, iklim değişikliğinin küresel ekonomi üzerindeki derin etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz ediyor.¹ Bu yazımızda bu etkinin küresel yansımalarını yorumlamaya çalışıyoruz. Çünkü iklim değişikliği, yalnızca çevresel bir kriz değil; aynı zamanda ekonomik, politik ve toplumsal yapıları dönüştüren çok yönlü bir tehdit olarak karşımızda duruyor. Bu dönüşümün en çarpıcı yansımalarından biri, emtia piyasalarında gözlemlenmektedir. Tarımsal ürünlerden enerji kaynaklarına, nadir metallere kadar birçok temel girdide arz-talep dengesi yeniden şekillenmektedir.

1. Tarımsal Üretim ve Gıda Emtialarında Kırılganlık

Aşırı hava olayları (kuraklık, sel, dolu, sıcak hava dalgaları), tarımsal üretimin istikrarını tehdit etmekte ve özellikle temel gıda ürünlerinin (buğday, mısır, pirinç vb.) arzında ani düşüşlere yol açmaktadır. 2023 yılı, tahıl üretiminde yaşanan keskin düşüşlerle birlikte, gıda fiyatlarında küresel ölçekte bir artışa tanıklık etmiştir.

- **Gıda Güvenliği:** Özellikle düşük ve orta gelirli ülkelerde, bu fiyat artışları doğrudan hane halkı tüketimini ve beslenme güvenliğini tehdit etmektedir.
- **İhracata Dayalı Ekonomiler:** Tarımsal ihracata bağımlı ülkeler, üretimdeki düşüş nedeniyle hem döviz gelirlerini kaybetmekte hem de iç piyasada arz-talep dengesini korumakta zorlanmaktadır.
- **Enflasyonist Etki:** Gıda fiyatlarındaki artış, küresel enflasyonun temel tetikleyicilerinden biri hâline gelmiştir.

2. Enerji Dönüşümü ve Emtia Talebinde Yapısal Değişim

İklim değişikliği ile mücadele kapsamında fosil yakıtlardan uzaklaşma süreci hızlanırken, enerji piyasalarında önemli yapısal dönüşümler gözlemlenmektedir. Bu geçiş, bazı emtialara olan talebi azaltırken, yenilenebilir enerji teknolojilerinde kullanılan hammaddelere olan ilgiyi artırmaktadır.

- **Fosil Yakıtlardan Yenilenebilir Kaynaklara Geçiş:** Karbon nötr hedefleri, kömür ve petrol gibi enerji kaynaklarının kullanımını sınırlandırmakta, doğal gaz ve yeşil hidrojen gibi kaynaklara yönelimi artırmaktadır.
- **Arz Riski:** Yenilenebilir enerji sistemleri için gerekli olan teknolojiler, çoğunlukla sınırlı ülkelerde üretilen ve jeopolitik risklere açık stratejik madenlere dayanmaktadır.
- **Yatırım Dinamikleri:** Temiz enerjiye geçiş, yatırımcıların risk algısını değiştirerek yeşil teknoloji yatırımlarına yönelimi artırmaktadır.

3. Lityum, Kobalt ve Nadir Toprak Elementlerinde Artan Talep ve Riskler

Elektrikli araçlar, güneş panelleri, batarya sistemleri gibi teknolojilerde kullanılan lityum, kobalt ve nadir toprak elementlerine olan talep, iklim değişikliğiyle birlikte hızla artmıştır. Bu durum, söz konusu emtiaların fiyatlarında büyük dalgalanmalara ve yeni jeoekonomik rekabet alanlarına (Ukrayna Örneği) neden olmaktadır.

- **Fiyat Dalgalanmaları:** Arzın sınırlı, talebin ise hızla arttığı bu pazarda, fiyatlar yoğun spekülasyonlara ve jeopolitik gelişmelere karşı oldukça duyarlıdır.
- **Tedarik Zinciri Bağımlılığı:** Lityum ve kobalt üretiminin büyük kısmı birkaç ülkeye (örneğin Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Çin, Avustralya) bağlıdır. Bu durum, üretici ülkelerdeki siyasi istikrarsızlıkların küresel pazarlara hızla yansımaya neden olmaktadır.
- **Sürdürülebilirlik Sorunları:** Yoğun madencilik faaliyetleri, çevresel tahribata ve yerel halkın haklarının ihlaline yol açmakta; bu da temiz enerji geçişinin etik boyutlarını tartışmalı hâle getirmektedir.

4. İklim Değişikliği ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Karmaşık İlişki

İklim değişikliği, ekonomik büyüme üzerinde bölgesel farklılıklar gösteren ancak genel itibarıyla olumsuz etkiler doğuran sistematik de bir tehdittir. Dünya Bankası'nın 2025-2026 dönemi tahminlerine göre küresel ekonomik büyüme %2,7 seviyesinde sabit kalacaktır. Ancak bu durağan büyüme trendi, iklim değişikliğinin neden olduğu doğal afetler, çevresel bozulmalar ve yapısal kırılganlıklar nedeniyle, özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha belirgin bir durgunluğa dönüşebilir. Doğal afetlerin artışı, kuraklık, fırtına ve sel gibi felaketlerin sıklaşması; altyapıyı tahrip ederken ekonomik faaliyetleri kesintiye uğratmaktadır. Bu durum, özel sektör yatırımlarını ve kamu hizmetlerini zayıflatarak büyüme potansiyelini aşağı çekmektedir.

5. İklim Duyaerlı Sektörlerde Kırılganlık: Tarım ve Turizm Örneği

Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda büyüme, büyük ölçüde tarım ve turizm gibi doğrudan iklim koşullarına bağılı sektörlerle dayanmaktadır. Bu sektörler, iklim değişikliği karşısında oldukça savunmasızdır:

- **Tarım:** Toprak verimliliği, sulama sistemleri ve mevsimsel döngüler üzerindeki bozulmalar; ürün rekoltesinde dalgalanmalara ve gıda güvenliği sorunlarına yol açmaktadır.
- **Turizm:** Doğal güzelliklerin yok olması, sahil erozyonları ve sıcaklık artışları, turistik destinasyonların cazibesini azaltmakta ve bu sektördeki istihdamı riske atmaktadır.

Bu kırılganlık, ekonomik performansı doğrudan etkilediği gibi sosyal eşitsizlikleri de derinleştirmektedir. Gelir dağılımındaki adaletsizlik artmakta ve sosyal koruma sistemleri daha fazla baskı altına girmektedir.

¹ <https://bulten.yesilbuyume.org/p/yesil-buyume-haftalik-bulten-139>

6. Bölgesel Eşitsizlikler: Sahra Altı Afrika Örneği

İklim değişikliğinin etkileri, en sert biçimde düşük gelirli ve kırılgan bölge ekonomilerinde hissedilmektedir. Sahra Altı Afrika, bu bağlamda çarpıcı bir örnektir. Bölge ülkeleri, iklimsel şoklara karşı yapısal olarak hazırlıksızdır ve iklim değişikliği kaynaklı afetler, halihazırda düşük olan büyüme oranlarını daha da aşağı çekmektedir.

- **Yoksulluğun Azaltılmasında Zorluk:** Büyüme yetersizliği, yoksulluğun azaltılması çabalarını sekteye uğratmakta; sosyal kalkınma hedeflerinden uzaklaşılmasına neden olmaktadır.
- **Politika ve Finansman Açığı:** İklimle bağlantılı risklere karşı önlem alabilecek kapasiteden yoksun olan bu ülkeler, dış destek ve iklim finansmanı olmadan sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmakta ciddi güçlükler yaşamaktadır. (Küresel göç riski devam etmektedir.)

7. Düşük Karbonlu Ekonomiler: Büyümenin Yeni Rotası

İklim değişikliğinin olumsuz ekonomik etkilerini bertaraf etmenin en etkili yolu, düşük karbonlu büyüme stratejilerini benimsemekten geçmektedir. Karbon nötr kalkınma modelleri hem çevresel sürdürülebilirliği hem de uzun vadeli ekonomik büyümeyi mümkün kılmaktadır. Özellikle aşağıdaki alanlara yapılacak yatırımlar kritik önemdedir:

- **Yenilenebilir Enerji:** Güneş, rüzgâr ve hidroelektrik gibi kaynaklara dayalı enerji sistemleri, dışa bağımlılığı azaltırken istihdam yaratmaktadır.
- **Yeşil Altyapı:** İklim dirençli şehirleşme, sürdürülebilir ulaşım ve doğa bazlı çözümler, ekonomik dinamizmi desteklemektedir.
- **Enerji Verimliliği:** Üretimde ve tüketimde kaynak kullanımını optimize eden teknolojiler, rekabetçiliği artırmaktadır.

8. Yeşil Yatırımlar ve Rekabetçilik

Düşük karbonlu çözümleri önceliklendiren ülkeler, sadece çevresel fayda sağlamakla kalmıyor aynı zamanda küresel ölçekte rekabet avantajı elde ediyorlar. Bu ülkeler, verimliliklerini artırırken, yeni sektörlerde (örneğin yeşil hidrojen, elektrikli araçlar) liderlik pozisyonu alıyor, uluslararası yatırımcıların dikkatini çekerek, karbon vergileri ve sınır düzenlemeleri gibi yeni küresel kurallara uyum sağlayarak dış ticaret avantajını korumaya devam ediyorlar.

9. İklim Değişikliği ve Üretkenlik Üzerindeki Doğrudan Etkiler

İklim değişikliği, özellikle emek-yoğun sektörlerde iş gücü verimliliği üzerinde doğrudan ve ölçülebilir bir etkiye sahiptir. Aşırı sıcaklıklar, artan nem oranı ve dengesiz hava koşulları, fiziksel efor gerektiren işlerde çalışan bireylerin performansını olumsuz etkilemekte ve sağlık risklerini artırmaktadır. Özellikle tarım, inşaat ve taşımacılık gibi açık havada çalışmayı gerektiren alanlarda bu etkiler daha da belirgindir.

- **İş gücü performansında düşüş:** Sıcaklık artışı hem fiziksel hem de bilişsel kapasiteyi azaltarak üretkenliği düşürmektedir.
- **İş gücü kayıpları:** Aşırı sıcaklık nedeniyle izinli gün sayısının artması ya da uzun vadeli meslek hastalıklarının ortaya çıkması, firmalar açısından ekonomik kayıplara neden olmaktadır.

10. Doğal Afetlerin Ekonomik Altyapıya Etkisi

İklim değişikliğinin bir diğer ciddi sonucu, doğal afetlerin sıklık ve şiddetindeki artıştır. Sel, kasırga, yangın ve kuraklık gibi afetler, yalnızca doğrudan can ve mal kaybına neden olmakla kalmıyor; aynı zamanda altyapı sistemlerinde (ulaşım, enerji, su temini, sağlık hizmetleri) ciddi hasarlara yol açarak ekonomik kayıplara neden oluyor.

- **Ekonomik faaliyetlerde kesinti:** Afetlerin ardından yaşanan altyapı tahribatı, üretim, tedarik ve ticaret zincirlerinde ciddi aksamalara neden olmaktadır.
- **Maliyetli yeniden yapılanma süreçleri:** Altyapının yeniden inşası, özellikle kamu kaynaklarının sınırlı olduğu düşük ve orta gelirli ülkelerde bütçe baskısını artırmaktadır.

11. Kırılgan Ekonomilerde Derinleşen Eşitsizlikler

Afetlerin ve çevresel bozulmaların ekonomik etkileri, toplumun tüm kesimleri üzerinde eşit bir şekilde hissedilmemektedir. Düşük gelir grupları, afetlere karşı daha savunmasızdır çünkü hem yaşam alanları risk altındadır hem de afet sonrası toparlanma kapasiteleri sınırlıdır. Bu durum, sosyal eşitsizlikleri daha da belirgin hâle getirmektedir.

- **Gelir dağılımı üzerindeki etkiler:** Afetlerin daha yoksul kesimleri orantısız şekilde etkilemesi, gelir adaletsizliğini artırmaktadır.
- **Toplumsal huzursuzluk riski:** Sosyoekonomik gerilimlerin artması, iklim kaynaklı sosyal çatışmaların ve göç hareketlerinin tetiklenmesine neden olabileceği potansiyeli taşıyor.

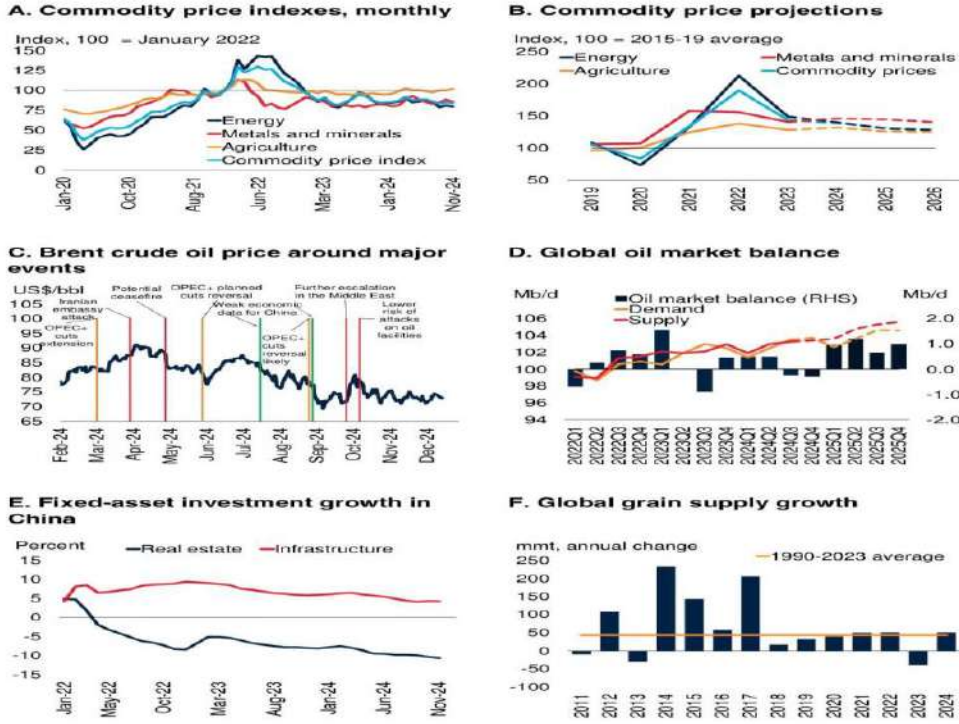
12. Makroekonomik Kayıplar: GSYİH Üzerinden Hesaplanan Riskler

Dünya Bankası verilerine göre, iklimle bağlantılı afetler gelişmekte olan piyasa ve kalkınmakta olan ekonomilerde her yıl Gayri Safi Yurt İçi Hasıla'nın (GSYİH) yaklaşık %2'si oranında ekonomik kayba yol açmaktadır. Bu oran, sadece doğrudan zararları değil, uzun vadeli üretkenlik kayıplarını ve yeniden yapılanma maliyetlerini de kapsamaktadır.

- **Uyum harcamalarının artması:** Bazı bölgelerde, iklim değişikliğine uyum için gerekli yatırımların GSYİH'nin %5 ila %6'sına kadar ulaştığı tahmin edilmektedir.
- **Finansal sürdürülebilirlik baskısı:** Bu oranlar, kırılgan ekonomilerin iklim değişikliği ile mücadelede hem iç kaynaklarını hem de uluslararası desteği kullanmak zorunda olduğunu göstermektedir.

Sonuç:

İklim değişikliği kaynaklı üretkenlik kaybı, altyapı tahribatı ve sosyoekonomik eşitsizlikler, ekonomik büyüme ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerini tehdit etmektedir. Bu bağlamda, özellikle gelişmekte olan ülkelerin iklim uyumu politikalarını merkezî bir kalkınma stratejisi olarak benimsemesi hayati önemdedir. İş gücü sağlığını korumaya yönelik iklim uyumlu çalışma koşullarının geliştirilmesi, dirençli altyapı yatırımlarına öncelik verilmesi, sosyal koruma programlarının afetlere karşı kapsayıcılığının artırılması ve iklim finansmanı araçlarının daha etkin ve adil biçimde dağıtılması gerekiyor. Dünya Bankası'nın 2025-2026 dönemi "Küresel Ekonomik Beklentiler" raporu, iklim değişikliğinin küresel ekonomi üzerindeki çok yönlü ve derin etkilerini vurgulamaktadır. Emtia fiyatlarındaki dalgalanmalar, ekonomik büyümenin yavaşlaması ve üretkenlik kayıpları gibi faktörler, özellikle gelişmekte olan ülkelere yoksulluğun azaltılmasını ve sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşılmasını zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum sağlama çabalarının, ekonomik politikaların merkezine alınması ve uluslararası iş birliğinin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Sources: Bloomberg; Haver Analytics; International Energy Agency (IEA); U.S. Department of Agriculture; World Bank.
Note: bbl = billion barrels; Mb/d = million barrels per day; mmt = million metric tons; OPEC+ = Organization of the Petroleum Exporting Countries and other affiliated oil producers.

<https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/f983c12d-d43c-4e41-997e-252ec6b87dbd/content> (Global Economic Prospects, January 2025)²

Faydalanılan Kaynaklar:

- <https://x.com/WorldBankTurkey/status/1880891696973799660>
- <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/dunya-bankasi-kuresel-ekonominin-bu-yil-ve-gelecek-yil-yuzde-2-7-buyuyecegini-ongoruyor/3453035>
- <https://www.makinebirlik.com/images/d/library/27c7787f-dfdb-49a8-a684-5d10986fd0db.pdf>
- <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/Belgeler/IKLIM%20DEGISIKLIGI%20VE%20TARIM%20DEGERLENDIRME%20RAPORU.pdf>
- https://www.allianz-trade.com/tr_TR/ekonomik-arastirmalar/ekonomik-gorunum-raporlari/kuresel-ekonomik-gorunumu-2025-26.html
- https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/sbedergisi_8fd33.pdf
- https://ekonomi.isbank.com.tr/contentmanagement/Documents/tr03_aylik/2025/DTEG_202502.pdf
- https://caneurope.org/content/uploads/2020/09/RAPOR-TR-Dijital-Final_BMedited.pdf
- <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/4209d4aa-6540-4a8b-ae54-da1161d7bd16/Demet%2B%C3%9C%C3%BC%2Buzmanl%C4%B1k%2BTez%2Bpdf%2B%2826.10.2023%29.pdf?CACHEID=ROOTWORKSPACE-4209d4aa-6540-4a8b-ae54-da1161d7bd16-o-1stNe&MOD=AJPERES>
- <https://iklimeuyum.org/dokumanlar/Etkilenebilirlik ve Risk Analizi Metodolojisi ve Oncelikli Sekt%C3%B6rlerin Analiz Kapsamının Belirlenmesi.pdf>
- <https://www.pwc.com.tr/tr/gundemdeki-konular/yayinlar/dunyada-ve-turkiyede-ekonomik-gorunum.pdf>
- <https://bulten.yesilbuyume.org/p/yesil-buyume-haftalik-bulten-139>
- <https://openknowledge.worldbank.org/server/api/core/bitstreams/f983c12d-d43c-4e41-997e-252ec6b87dbd/content>

AGI Kaynakları:

- https://finteo.com.tr/21-yuzyilda-gelismekte-olan-ekonomiler-buyume-zorluklar-ve-firsatlar?utm_source=chatgpt.com
- https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2627842?utm_source=chatgpt.com
- https://www.tasav.org/media/k2/attachments/Kitap_K%C3%BCresel_%C4%B0klim_De%C4%9Fi%C5%9Fikli%C4%9Fi.pdf?utm_source=chatgpt.com
- https://gazeteoksijen.com/ekonomi/dunya-bankasindan-kuresel-ekonomik-beklentiler-raporu-turkiye-icin-buyume-tahminini-dusurdu-232995?utm_source=chatgpt.com

² <https://bulten.yesilbuyume.org/p/yesil-buyume-haftalik-bulten-139>